

УДК 378.147

І.В. Боберська,
заступник директора
з гуманітарної
освіти
та виховної роботи
Херсонського
політехнічного
коледжу
Одеського
національного
політехнічного

університету

О.В. Наумкіна,
соціальний педагог
Херсонського
політехнічного
коледжу
Одеського
національного
політехнічного
університету

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ I-II РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО- ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

I.V. Boberska, O.V. Naumkina.
Соціальна адаптація студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації як передумова формування освітньо-професійних компетенцій. Стаття розкриває проблеми, з якими стикаються студенти ВНЗ I-II р.а. під час адаптаційного періоду та надає результати відповідних аналітичних досліджень проведених у Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету

I.V. Boberska, O.V. Naumkina
Students social adaptation of higher education institutions of I-II accreditation levels as precondition of educational and professional competences formation. The given article considers the problems of the first-year students' adaptation at a higher educational establishments I-II grades. The article presents successful adaptation experience at Kherson polytechnic college of Odessa national polytechnic university, and analyses the investigation on the comfort level and group sociometry.

Вступ. Своєчасна адаптація до умов навчання у вищому навчальному закладі є однією з найважливіших передумов успішної навчальної діяльності студентів, від якої залежить подальше особистісне та професійне зростання молоді людини.

Ступінь соціальної адаптації студентів у вузі залежить від визначених чинників: індивідуально-психологічних особливостей, особистісних, ділових і поведінкових якостей, ціннісних орієнтацій, стану здоров'я, соціального оточення, статусу сім'ї і так далі. Однією з найважливіших передумов успішної навчальної діяльності студентів є їх своєчасна адаптація до умов навчання у вищому навчальному закладі. Від її успішності часто залежить подальше особистісне та професійне зростання молоді людини.

Матеріал і результати дослідження. Розпочинаючи навчання у ВНЗ I-II р.а. вчорашні школярі стикаються з певними труднощами, а саме:

- негативні переживання, пов'язані зі зміною навчального закладу, колективу, зони комфорту;
- зміна звичного режиму навчання, праці і відпочинку;
- невідміння регулювати і контролювати свій психо-емоційний стан та настрої;
- налагодження побуту і самообслуговування, особливо у разі зміни домашніх умов проживання на студентський гуртожиток;

Зазначені труднощі пояснюються тим, що у більшості студентів не сформовані на належному рівні певні навички: готовність до навчання, здатність вчитися самостійно, контролювати і оцінювати себе, свої знання, поведінку, раціонально розподіляти свій робочий час та дозвілля. [1;4]

Питання адаптації є актуальними для кожного ВНЗ I-IVр.а. У Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету питання адаптації студентів знаходяться під постійним контролем адміністрації та педагогічних працівників.

З метою більш ефективної адаптації, студенти коледжу поділяються на такі категорії: студенти нового набору (першокурсники – випускники дев'ятого класу ЗОШ та випускники ліцеїв, одинадцятого класу ЗОШ, які розпочали навчання на другому курсі); всі студенти другого курсу, які розпочали навчання за кредитно-модульною системою. Для адаптації кожної категорії використовуються як загальні так і притаманні певній категорії форми і методи.

Важливим завданням адаптації є оптимізація процесу "входження" вчорашнього школяра в систему вузівських стосунків: у нове соціальне середовище, у навчально-пізнавальний процес, у нову систему стосунків. [2]

Традиційно, адаптація студентів, які розпочали навчання у коледжі з 1 вересня поточного навчального року розглядається як сукупність трьох аспектів, що відображають основні напрями діяльності студентів:

- адаптація до умов навчальної діяльності (пристосування до нових форм викладання, контролю і засвоєння знань, іншого режиму праці і відпочинку, самостійного способу життя);
- адаптація до навчальної групи (включення в колектив однокурсників, засвоєння його правил, традицій);
- адаптація до майбутньої професії (засвоєння професійних знань, умінь, навичок і якостей). [3;4]

Враховуючи труднощі адаптаційного періоду до нових умов життєдіяльності, в коледжі працює програма «Адаптація студентів нового набору».

Тривалість пристосування до нових соціальних умов складає 5-6 тижнів. Тому, на виховних годинах у цей період студентів нового набору знайомлять з правилами внутрішнього розпорядку навчального закладу, студентського гуртожитку, історією та традиціями коледжу, основними

напрямами діяльності студентського самоврядування. Проводяться тематичні позанавчальні заходи: «Посвята у першокурсники», «Знайомство з обраною спеціальністю», «Тиждень першокурсника», зустрічі з випускниками навчального закладу, дні здоров'я, день театру. Студентів залучають до участі у позанавчальних заходах, що проводяться в рамках тижнів навчальних дисциплін та декад спеціальностей, до роботи у клубах позанавчальної діяльності загальноосвітнього, спортивно-оздоровчого та фахового спрямувань, організованих у коледжі [5;6].

Батьки та студенти можуть знайти необхідну інформацію про навчальний заклад, структурні підрозділи, спеціальності, розклад навчальних занять на сайті коледжу, де щодня висвітлюються всі важливі події, заходи, що відбуваються у навчальному закладі. Ознайомитися з визначними періодами історичного розвитку навчального закладу, відділень, спеціальностей, студентського життя допомагає електронний музей, що розміщений на сайті коледжу.

Для студентів, які мають слабкі знання, щотижня викладачі проводять консультації з навчальних предметів та дисциплін. До послуг студентів створено навчальний портал «Хелпник», яким вони мають можливість користуватися з домашніх комп'ютерів [5;6].

Обов'язково в рамках адаптаційного періоду проводяться відповідні анкетування та тестування, що допомагають з'ясувати індивідуальні особливості студентів, їх нахили та уподобання. Питання анкет складені таким чином, щоб була можливість проаналізувати різні фактори адаптації, такі як стосунки зі студентами групи, викладачами навчальних дисциплін, які працюють у групі, загальний емоційно-психологічний стан, рівень тривожності. Традиційно, анкетування проводяться за двома етапами: у вересні-жовтні та у березні-квітні поточного навчального року. Це дає можливість проаналізувати стан адаптації (проблеми, причини) на початку та по завершенню адаптаційного періоду [5;6].

Результати зазначених тестувань дозволяють оперативно скорегувати систему навчально-виховних та позанавчальних заходів, направлених на успішне «входження» студентів нового набору в студентський колектив коледжу.

Для прикладу наведемо результати зазначеного анкетування 2011-2012 н.р., в якому взяли участь 87% студентів нового набору всіх спеціальностей та відділень коледжу.

На питання «Чи комфортно Вам навчатись у коледжі - 81% студентів надали позитивну відповідь. Але вказали на певні труднощі що потребують уваги чи вирішення під час адаптаційного періоду.

Важливими є результати відповідей на питання «Що Вам заважає вчитися краще?»: 26% респондентів зазначили, що заважає низький рівень

шкільних знань, 50% вбачають проблему в невмінні організувати себе та своє дозвілля. 14% респондентів пояснюють проблеми в навчанні власними лінощами, а 10% студентів пояснюють труднощі станом здоров'я та сімейними проблемами.

Потребують уваги результати відповідей на питання щодо наявності проблем у стосунках з викладачами. Так, 7 % респондентів підтвердили, що мають труднощі у спілкуванні з конкретними викладачами. Завжди гарні стосунки у 34% респондентів, іноді виникають труднощі у 59% студентів. Такі дані вимагають проведення оперативних заходів щодо контролю ситуації, корекції та шляхів вирішення зазначеної проблеми. 45% студентів визнали, що викладачі до них ставляться з повагою, толерантно. При цьому, 44% дорікають, що іноді викладачі підвищують тон у спілкуванні. 11% респондентів взагалі хотіли би, щоб ставлення викладачів до них змінилося на краще.

Для вирішення зазначених проблем у коледжі організовано школу передового педагогічного досвіду, проводяться тематичні педагогічні читання, круглі столи, заняття-тренінги, майстер-класи за темами: «Педагогічна майстерність викладача - запорука взаєморозуміння між викладачем та студентом», «Техніка подолання конфліктних ситуацій», «Ефективні комунікації - шлях до успішного порозуміння», «Ефективні технології передачі та сприйняття інформації». Такі заходи проводяться за участю лекторів Херсонського державного університету, Херсонського обласного центру психології та соціальної роботи «Розвиток», Регіонального інституту післядипломної освіти та власними силами.

Щодо комфортності спілкування між студентами навчальної групи можемо зазначити, що дружні доброзичливі стосунки з усіма студентами склалися у 74% студентів, ще 22% спілкуються в міні групах та 4% респондентів спілкуються між собою тільки ситуативно.

Аналізуючи проблеми адаптації студентів другого курсу до навчання за кредитно-модульною системою (КМС) з'ясовано, що 50% вчорашніх першокурсників вважають навчання на першому курсі набагато легшим. На початку навчального року 22% респондентів зазначили, що їм комфортно навчатися за КМС. А вже в квітні поточного навчального року цей відсоток збільшився до 54%. Також, 51% студентів у вересні напружувало те, що всі навчальні дисципліни мають різні оцінювання виконання завдань. Уже в квітні цей показник знизився до 17%. На початку навчального року майбутня спеціальність подобалася 36% респондентів, в квітні цей показник збільшився до 56%. Також зазначимо, що 15% респондентів у вересні зазначили, що помилково обрали майбутню спеціальність. але в квітні цей показник знизився до 10%. Наведені приклади свідчать про певну ефекти-

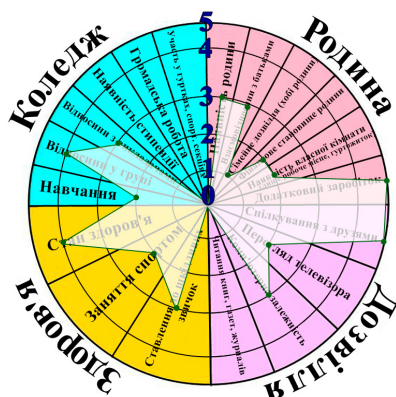

Рис.2. Коло візуалізації життєдіяльності студента групи ризику

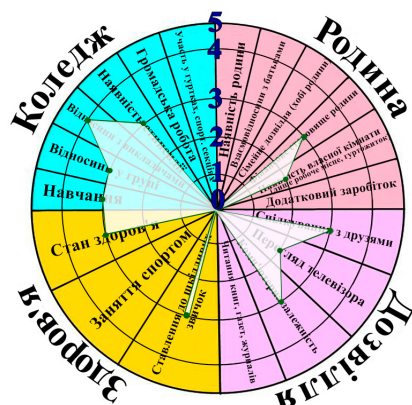

Рис. 3 Коло візуалізації життєдіяльності студента пільгової категорії: дитини-сироти на повному державному забезпеченні

Отримані кола візуалізації допомагають студентам, їх батькам, класним керівникам, соціальному педагогу дослідити та з'ясувати на які напрями життєдіяльності слід звернути увагу та визначити шляхи вирішення проблеми.

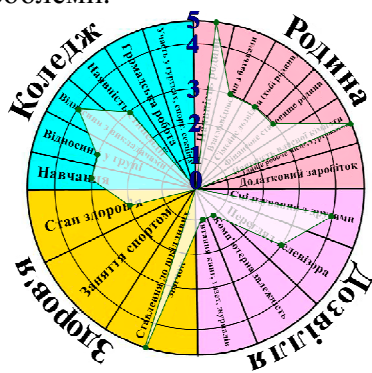

Рис. 4 . Коло візуалізації життєдіяльності студента пільгової категорії - інваліда дитинства

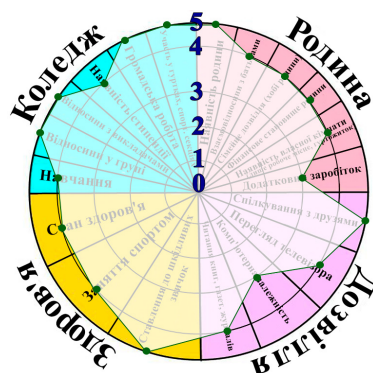

Рис.5. Коло візуалізації життєдіяльності студента -активіста студради коледжу

Висновки. Створена у навчальному закладі система заходів щодо адаптації студентів до нових умов навчання, а саме, проведення анкетувань, тестувань, аналіз, побудованих студентами, кіл візуалізації власної життєдіяльності, дає можливість швидко виявляти тих осіб, яким необхідна першочергова психолого-педагогічна допомога, виявляти проблеми студентів, рівень їх тривожності та оперативно реагувати на труднощі, що виникають під час навчального, позанавчального процесів, визначати і корегувати шляхи їх вирішення, залучати необхідних фахівців.

Тобто, всі превентивні, просвітницькі, діагностичні та корекційні заходи, що проводяться у навчальному закладі, спрямовані на ефективну адаптацію студентів до нових умов навчання. Цей комплексний соціально-педагогічний супровід є важливою передумовою успішної навчальної діяльності студентів, від якої залежить подальше особистісне та професійне зростання молодшого спеціаліста.

Література

1. Научитель, Е. Д. Адаптация студента в ВУЗе. [Текст] / Е. Д. Научитель // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – №7. – С. 21–23.
2. Петрова, Н. И. Уровень самоактуализации студентов и их социально-психологическая адаптация [Текст] / Н. И. Петрова // Психологический журнал. – 2003. – Т. 24. – № 3. – С. 116–120.
3. ЗПлотникова, О. Важливість вивчення індивідуальних особливостей першокурсників у період дидактичної адаптації [Текст] / О. Плотникова // Рідна школа. – 2001. – №10. – С. 62–64.
4. Резник, Т. І. Психологічний зміст труднощів у навчанні студентів-першокурсників [Текст] / Т. І. Резник // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 1. – С. 1–3.
5. Скрипник, В. Особливості перебігу та само сприйняття соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників [Текст] / В. Скрипник // Психологія і суспільство. – 2005. – № 2. – С. 87–93.
5. Звіт про проведену виховну роботу у Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету за 2010–2011 н.р. [Текст] : звіт про виховну роботу. – Херсон, 2011. – 33 с.